

Informace o řešení krizí na finančním trhu a účast věřitelů bank na takové krizi (bail-in)

V reakci na zkušenosti s finanční krizí v roce 2008 vydaly mnohé státy právní předpisy, pomocí nichž bude v budoucnu možno regulovaně řešit krizi bank ohrožených selháním bez účasti daňového poplatníka. V případě řešení krize tak může dojít k tomu, že majitelé podílů a věřitelé bank se budou podílet na úhradě jejich ztrát. Cílem této právní úpravy je umožnit řešení krize banky, aniž by muselo dojít k použití veřejných prostředků.

Evropská unie vydala v této souvislosti následující právní předpisy:

- Směrnici, kterou se stanoví rámec pro ozdravné postupy a řešení krize úvěrových institucí a finančních podniků (Bank Recovery and Resolution Directive, „**směrnice BRRD**“) a
- Nařízení, kterým se stanoví jednotná pravidla a jednotný postup pro řešení krize úvěrových institucí a některých investičních podniků v rámci jednotného mechanismu pro řešení krizí a Jednotného fondu pro řešení krizí („**nařízení SRM**“).

Směrnice BRRD mimo jiné stanoví, že každý členský stát EU zřizuje vnitrostátní orgán příslušný k řešení krize, kterému přísluší určité pravomoci v rámci řešení krize úvěrových institucí a ozdravných postupů. Tato opatření mohou mít nepříznivý dopad na majitele podílů a věřitele bank.

Směrnice BRRD byla v Rakousku implementována spolkovým zákonem o ozdravných postupech a řešení krize bank („**BaSAG**“). Tento zákon nabyl účinnosti 1.1.2015.

Přesná právní úprava jednotlivých opatření prováděných orgány příslušnými k řešení krize na vnitrostátní úrovni se může v detailech lišit. V následujícím textu popisujeme možná opatření k řešení krize na příkladu Rakouska. Postupy pro řešení krize v jiných, zejména též neevropských zemích, mohou být upraveny i odlišně a případně ještě přísněji.

Kdy mohu být dotčen?

Dotčen můžete být jako majitel podílu nebo věřitel banky, tedy vlastníte-li bankou vydané finanční nástroje (např. akcie, dluhopisy nebo certifikáty) nebo nekryté vklady.

Cenné papíry, které máte jako klient uschované ve vaší bance na účtu cenných papírů a které nebyly emitovány bankou vedoucí účet cenných papírů, nejsou předmětem opatření k řešení krize vůči této bance. V případě řešení krize banky vedoucí účet cenných papírů nejsou vaše vlastnická práva k těmto finančním instrumentům na účtu cenných papírů dotčena.

Kdo je orgánem příslušným k řešení krize?

Aby mohlo v případě krize dojít k jejímu regulovanému řešení, byly zřízeny orgány příslušné k řešení krize. Orgán příslušný k řešení krize, do jehož působnosti spadá dotčená banka, je za určitých předpokladů oprávněn nařídit opatření k řešení krize.

Na evropské úrovni byl pro banky podléhající přímému dohledu Evropské centrální banky nově zřízen evropský orgán příslušný k řešení krizí bank – Single Resolution Board („SRB“, česky „Jednotný výbor pro řešení krizí“). Pro provedení opatření k řešení krize je sice počítáno s využitím jednotlivých vnitrostátních orgánů příslušných k řešení krize, nejdůležitější rozhodnutí jsou však vydávána evropským orgánem příslušným k řešení krize bank. Vnitrostátním orgánem příslušným k řešení krize bank je rakouský Úřad pro dohled nad finančním trhem („FMA“). Kromě toho je v Rakousku Úřad pro dohled nad finančním trhem (FMA) orgánem příslušným k řešení krize pro banky, které nepodléhají dohledu Evropské centrální banky (tzv. systémově nerelevantní banky).

Pro zjednodušení již v dalším textu nebudeme rozlišovat mezi Jednotným výborem pro řešení krizí a Úřadem pro dohled nad finančním trhem (FMA).

Kdy dochází k řešení krize, popř. k bail-in?

Orgán příslušný k řešení krize může nařídit konkrétní opatření k řešení krize, jsou-li splněny následující podmínky:

- Selhání nebo pravděpodobné selhání dotčené banky bylo zjištěno orgánem příslušným k řešení krize. Hodnocení je prováděno na základě zákonných kritérií. O selhání se jedná například tehdy, pokud již banka z důvodu ztrát nesplňuje zákonné požadavky pro působení jako úvěrová instituce (např. nedodržení minimální kvóty vlastního kapitálu dle basilejských kritérií III).
- Nelze předpokládat, že by selhání banky mohlo být odvráceno pomocí alternativních opatření soukromého sektoru nebo jiných opatření orgánů dohledu.
- Opatření je nutné ve veřejném zájmu, tzn. nezbytné a přiměřené, a likvidace v obvyklém insolvenčním řízení není rovnocennou alternativou.

Jaká opatření mohou být přijata orgánem příslušným k řešení krize?

Jsou-li dány všechny předpoklady pro řešení krize, může orgán příslušný k řešení krize přijmout již před insolvencí rozsáhlá opatření k řešení krize, které mohou mít nepříznivý dopad na majitele podílů a věřitele banky:

- **Nástroj odpisu nebo konverze odepisovatelných závazků, tzv. bail-in:** Orgán příslušný k řešení krize může finanční instrumenty a ostatní odepisovatelné závazky banky buďto částečně nebo zcela odepsat nebo provést jejich konverzi na vlastní kapitál (akcie), a banku tímto způsobem stabilizovat.
- **Nástroj převodu činností (přechod činnosti na soukromého nabyvatele):** V tomto případě dochází k úplnému nebo částečnému převedení podílů, nebo majetku, práv a závazků selhavší banky na určitého nabyvatele, který není překlennovací institucí. Jsou-li tímto opatřením dotčeni majitelé podílů a věřitelé banky, stojí proti nim jiná, již existující instituce.
- **Nástroj překlennovací instituce:** Orgán příslušný k řešení krize může podíly v bance, část majetku banky nebo celý její majetek včetně jejích závazků převést na tzv. překlennovací instituci. To může ohrozit schopnost banky plnit své platební a dodací povinnosti vůči věřitelům, jakož i vést ke snížení hodnoty podílů v bance.
- **Nástroj oddělení aktiv (přechod činnosti na osobu pro správu aktiv):** V tomto případě dochází k převodu majetku, práv nebo závazků na jednu nebo více účelových společností zřízených pro správu majetku (osoba pro správu aktiv). Takto má být s majetkem nakládáno s cílem maximalizovat jeho hodnotu do okamžiku následného prodeje nebo likvidace. Podobně jako u nástroje převodu činností stojí po provedení tohoto opatření proti věřiteli nový dlužník.

Orgán příslušný k řešení krize je oprávněn změnit datum splatnosti bankou vydaných finančních nástrojů nebo jejich úrok v neprospěch věřitele. Dále může orgán příslušný k řešení krize úředním rozhodnutím pozastavit plnění platebních a dodacích povinností banky. Též může být přechodně pozastaven výkon práva smluvní strany na odstoupení. Kromě toho může být pozastaven výkon práva zajištěných věřitelů na uspokojení ze zajištění.

Kdy mohu být jako věřitel dotčen opatřením bail-in?

Zda budete jako věřitel dotčen opatřením bail-in, závisí na rozsahu nařízeného opatření a na tom, do jaké třídy je zařazen váš finanční instrument nebo vaše pohledávka. V rámci bail-in jsou finanční instrumenty a pohledávky rozděleny do několika tříd a v zákonem stanoveném pořadí použity ke krytí ztrát (tzv. pořadí ručení za ztráty).

Pro postižení majitelů podílů a věřitelů banky v jednotlivých třídách platí následující principy: Teprve pokud byla úplně využita jedna třída závazků a pokud to nestačí k dostatečné kompenzaci ztrát za účelem stabilizace banky, může dojít k odepsání nebo konverzi následující třídy závazků v rámci daného pořadí ručení za ztráty.

Určité druhy finančních instrumentů a pohledávek jsou z nástroje bail-in ze zákona vyloučeny. K nim patří například vklady kryté systémem zákonného pojištění vkladů do výše 100.000 EUR a závazky zajištěné majetkem (např. kryté dluhopisy, zástavní listy).

Závazky, na které se použije nástroj bail-in, jsou označovány též jako **odepisovatelné závazky**.

V případě banky usazené v Rakousku se v rámci pořadí ručení za ztráty rozlišují následující třídy:

- (1) Opatření k řešení krize postihují nejprve **kmenový kapitál** tier 1 a tím majitele podílů banky (např. majitele akcií).
- (2) Poté jsou postiženi věřitelé **vedlejšího kapitálu** tier 1 (např. majitelé nezajištěných podřízených dluhopisů bez splatnosti).
- (3) Dále dochází k použití **kapitálu tier 2**, čímž jsou postiženi věřitelé podřízených závazků (např. majitelů podřízených dluhopisů).
- (4) Následují **nezajištěné podřízené závazky**, které nesplňují kritéria pro vedlejší kapitál tier 1 nebo kapitál tier 2.
- (5) Poté následují **ostatní odepisovatelné závazky** (např. nezajištěné dluhopisy, nekryté vklady velkých firem, nekryté vklady fyzických osob).

Platí tedy následující pořadí ručení za ztráty (ve směru šipek), přičemž nižší třída je postižena až tehdy, pokud použití kapitálu z předcházejících tříd (počínaje kmenovým kapitálem) nepostačuje ke krytí ztrát:

Pořadí ručení za ztráty (zjednodušené schéma)

(1) Kmenový kapitál tier 1
např. akcie

(2) Vedlejší kapitál tier 1
(additional tier 1 - AT1)
např. nezajištěné podřízené dluhopisy bez
splatnosti a tiché vklady s doložkou konverze nebo
odepsání

(3) Kapitál tier 2 (T2)
např. podřízené dluhopisy

(4) Jiné podřízené závazky
např. podřízené dluhopisy, které nesplňují kritéria
pro instrumenty AT1- nebo T2

(5) Ostatní odepisovatelné závazky
např. nezajištěné dluhopisy, nekryté vklady velkých
firem, nekryté vklady fyzických osob > 100.000 EUR

Vyloučení z použití
nástroje bail-in
(neúplné schéma)

Vklady kryté zákonným pojištěním vkladů
do 100.000 EUR

Zajištěné závazky
např. kryté dluhopisy

Jaké následky mohou mít opatření k řešení krize pro mě jako věřitele?

Pokud orgán příslušný k řešení krize dle výše uvedených pravidel nařídí nebo učiní opatření k řešení krize, není věřitel již na základě samotného takového opatření oprávněn k výpovědi dotčených finančních instrumentů a pohledávek či uplatňování jiných smluvních práv. To platí, dokud banka plní své povinnosti, které tvoří podstatu a účel těchto finančních instrumentů a pohledávek, včetně platebních povinností.

Přistoupí-li orgán příslušný k řešení krize k výše popsaným opatřením, mohou majitelé podílů a věřitelé bank utrpět úplnou ztrátu vloženého kapitálu. Majitelé podílů a věřitelé finančních instrumentů a pohledávek tedy mohou zcela přijít o prostředky vynaložené na nabytí finančních instrumentů a pohledávek včetně nákladů spojených s jejich nákupem.

Již pouhá možnost nařízení opatření k řešení krize může znesnadnit prodej finančního instrumentu nebo pohledávky na sekundárním trhu. To může znamenat, že prodej finančního instrumentu nebo pohledávky je pro majitele podílů a věřitele banky možný jen s výraznými ztrátami. Též v případě povinnosti zpětného odkupu prodávající bankou může při prodeji těchto finančních instrumentů dojít k výraznému snížení jejich ceny.

V rámci řešení krize banky nemají mít majitelé podílů a věřitelé banky horší postavení než jaké by měli v případě, kdyby vůči bance probíhalo normální insolvenční řízení.

Pokud by však opatření k řešení krize vedlo k tomu, že by majitel podílu nebo věřitel banky měl horší postavení než v případě obvyklého insolvenčního řízení vůči bance, znamenalo by to pro majitele podílu banky nebo jejího věřitele nárok na odškodnění z fondu zřízeného za účelem řešení krize bank (Jednotný fond pro řešení problémů bank, resp. *Single Resolution Fund*, „SRF“). Pokud by vznikl nárok na odškodnění z fondu SRF, pak existuje riziko, že k platbám vyplývajícím z tohoto nároku by došlo podstatně později, než by tomu bylo v případě řádného plnění smluvních povinností bankou.

Kde se ještě mohu informovat?

Informace ohledně ozdravných postupů a řešení krize bank platných v Rakousku jsou k dispozici na internetových stránkách rakouského Úřadu pro dohled nad finančním trhem („FMA“) (<https://www.fma.gv.at/bankenabwicklung-in-oesterreich/>).